

"ISÄ, OLETHAN KANSSANI"

VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN TUKEMINEN
- OPASLEHTINEN ISÄLLE

SISÄLLYS

Onneksi olkoon, sinusta on tulossa isä!	3
Varhaisen vuorovaikutuksen merkitys lapsen kehitykselle	4
Tiivistelmä varhaisesta vuorovaikutuksesta	6
Kiintymyssuhde	7
Isyyteen kasvu	8
Isän odotuksen vaiheet	9
Syntymän jälkeen	10
Kotona vauvan kanssa	12
Hoitoleikit	12
Yhteisleikit	13
Rauhoittelu	14
Vauvahieronta	15
vuorovaikutuksessa muistettavaa	16
Imetyksen tukeminen	18
Imetyksen hyötyjä	19
Konkreettisia tapoja tukea imetystä	21
Lisämateriaalia	22

ONNEKSI OLKOON, SINUSTA ON TULOSSA ISÄ!

Isäksi tuleminen on erityinen vaihe elämässä, joten siihen on hyvä valmistautua hieman jo etukäteen. Isyyteen kasvaminen on erilaista kuin äidiksi kasvaminen ja siihen liittyy omat vaiheensa.

On hyvä tiedostaa, että molemmat vanhemmat pystyvät luomaan vauvaansa kestävät vuorovaikutussuhteet jo heti syntymästä alkaen. Toisaalta tunnesiteen muodostaminen vauvaan alkaa jo raskausaikana.

Vauva erottaa isän ja äidin toisistaan ja luo erilliset suhteet molempiin vanhempiin, joten sinulla on mahdollisuus sekä keskittyä kahdenkeskiseen aikaan vauvasi kanssa, että toisaalta auttaa äidin ja vauvan myönteisen suhteen syntymistä esimerkiksi imetystä tukemalla.

On tärkeää, että myös isä osallistuu äitiysneuvolakäynneille, sillä siitä on hyötyä koko perheelle. Osallistumalla äitiysneuvolakäynneille lisäät esimerkiksi äidin itsevarmuutta raskautta ja vauvan tuloa kohtaan. Edistät välillisesti myös lapsen myönteistä kehitystä. Sinulla on hyvä tilaisuus kysyä äitiysneuvolakäynneillä sinua askarruttavista asioista ja saada tukea vanhemmuuteen liittyviin kysymyksiin.

Vauvan kanssa on tärkeää viettää paljon aikaa ja tutustua rauhassa uuteen perheenjäseneseen. Yleensä vanhemmat osaavat vastata vauvan tarpeisiin intuitiivisesti oikein, mutta myös tässä opaslehtisessä esitellyt vauvan kehitystä tukevat neuvot voivat olla sinulle hyödyksi.

Tästä alkaa uusi, jännittävä ja elämänmittainen ihmissuhde. Hyppää rohkeasti mukaan!

VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN MERKITYS LAPSEN KEHITYKSELLE

Varhainen vuorovaikutus tarkoittaa lapsen ja häntä hoitavan aikuisen välistä vuorovaikutusta lapsen syntymästä noin kaksivuotiaaksi asti. Etenkin aivan varhaisin vuorovaikutus perustuu kosketukselle sekä tunteita ilmaisevalle elekielelle. **Vuorovaikutusta ovat kaikki ilmeet, eleet, ääntelyt, katseet, kosketukset ja sanat sekä vuorovaikutus tiedostamattomalla tasolla.**

Lapsen jokapäiväiset kokemukset rakentuvat hoivatilanteissa ja vuorovaikutuksessa perheenjäsenten kanssa, joten kyseiset hetket ovat tärkeitä myönteisten tunteiden vahvistamisessa. Hellätunteinen ja lapsen tarpeisiin vastaava ympäristö luo pohjaa tasapainoiselle kehitykselle myös myöhemmin elämässä.

Lapsen kaksi ensimmäistä elinvuotta ovat kehityksellisesti ainutlaatuisia aikaa, jolloin hermosto kehittyy huimaa vauhtia. Elimistössä tapahtuu "hermosolujen ylituotantoa" ja lapsen kokemusten myötä toiset hermoradat vahvistuvat ja toiset karsiutuvat tarpeettomina pois. Varhaisessa vuorovaikutuksessa saadut tunnekokemukset vaikuttavat tähän hermoston järjestäytymiseen.

Puutteellinen vuorovaikutus tai turvaton ympäristö aiheuttavat lapsessa pitkittyntä stressiä, mikä saa aikaan elimistön liiallista altistusta stressihormoni kortisolille. Kohonnut kortisolitaso on vahingollista hermoston kehitykselle sekä vaikeuttaa näin uuden oppimista, kun taas riittävän hyvä varhainen vuorovaikutus luo lapselle turvaa ja energiaa jää enemmän myös ympäristöön tutustumiseen.

Isänä sinulla on mahdollisuus vaikuttaa positiivisesti äidin ja vauvan väliseen vuorovaikutussuhteeseen ja toisaalta rakentaa vauvaan myös aivan oma suhde. Keinoja suotuisaan varhaiseen vuorovaikutussuhteeseen ovat esimerkiksi katsekontakti, vauvalle hymyily sekä muu tyytyväinen ilmeily.

Vauva nauttii huomiosta ja toivoo, ettei vanhemmilla ole kiire kääntää katsettaan hänestä pois. Vauvaa tulee sylitellä paljon ja pitää lähellä sekä käsitellä hellästi ja turvallisesti.

On tärkeää, että vanhemmat kykenevät laittamaan ainakin aluksi omat tarpeensa sivuun vauvan tarpeiden edestä ja vastaavat aina huomattessaan viipyilemättä tämän vuorovaikutusaloitteisiin sekä tarpeiden ilmaisuihin, kuten itkuun.

TIIVISTELMÄ VARHAISESTA VUOROVAIKUTUKSESTA

- Lapsen kaksi ensimmäistä elinvuotta ovat tärkeää kehityksen aikaa, jolloin hermosto kehittyy hyvin nopeasti.
- Hermoston kehittymiseen vaikuttavat fyysinen kasvu, erilaiset kokemukset sekä tunteet. Jokapäiväisten hoiva- ja vuorovaikutuskokemusten laatu muokkaa aivojen rakenteita.
- Lämmin vuorovaikutus ja vauvan tarpeisiin vastaaminen ovat edellytys lapsen tasapainoiselle kehitykselle myös myöhemmin elämässä, sillä se
  - edistää vauvan tunteiden säätelyn kehittymistä.
  - luo pohjan hyvälle itsetunnolle sekä perusluottamukselle ja -turvallisuudelle.
  - lisää hyvinolon hormonien erittymistä, mikä vähentää myös ahdistusta.
  - edistää uusien asioiden oppimista ja ajattelun taitoja.

KIINTYMYSSUHDE

Kiintymyssuhde muotoutuu varhaisessa vuorovaikutuksessa, pääosin ensimmäisen elinvuoden aikana lapsen ja vanhempien välille. Lapsella on luontainen tarve kiintyä, joten kiintymyssuhde vastaa tähän tarpeeseen. Kiintymyssuhteesta muotoutuu joko turvallinen tai turvaton sen mukaan, miten lapsen tarpeisiin on vastattu ja millainen on vuorovaikutussuhteen ilmapiiri.

Keskeisenä tekijänä varhaisessa vuorovaikutuksessa ja kiintymyssuhteessa on vanhemman lapselle tarjoama apu voimakkaiden tunnekokemusten säätelyssä. Kun lapsi esimerkiksi itkee, alkaa vanhempi lohduttaa lastaan ja pyrkii poistamaan mielipahan syyn. Lapsi omaksuu näin vanhemman esimerkillä tietynlaisia tunteiden säätelyn malleja ja oppii ajan kanssa käyttämään näitä malleja myös itsenäisesti.

Lapsi siis toisin sanoen kohtelee itseään niin, kuin häntä on kohdeltu, joten kiintymyssuhteen laatuun panostaminen on tärkeää. **Turvallisen kiintymyssuhteen omaksunut lapsi oppii luottamaan itseensä ja osaa hakea apua, tukea sekä lohtua sitä tarvitessaan.**

ISYYTEEN KASVU

Vauvaan tutustuminen on hyvä aloittaa jo raskausaikana. Vauvan kosketteleminen äidin vatsan päältä ja hänelle jutteleminen valmistavat sinua vauvan syntymään. Neuvolakäynneillä kannattaa osallistua vauvan sydänäänten kuunteluun.

Monelle isäksi tulo konkretisoituu, kun vauvan näkee ensimmäistä kertaa ultraäänikuvissa. Toisille isyyden tunteet syttyvät vasta vauvan syntymän jälkeen.

Puoliso voi olla väsynyt ja hänen mielialansa voivat vaihdella erityisesti raskauden alkuvaiheessa. Tämä johtuu raskauteen liittyvistä muutoksista, kuten hormonivaihteluista, jotka ovat osa normaalia raskautta.

Myös sinä voit kokea monenlaisia tunteita raskauden aikana. Erilaisien tunteiden lisäksi osalla isistä voi esiintyä raskauden aikana selittämättömiä fyysisiä ja psyykkisiä oireita, kuten päänsärkyä, pahoinvointia, ruokahaluttomuutta, ahdistuneisuutta, unettomuutta, levottomuutta ja virtsavaikeuksia.

ISÄN ODOTUKSEN VAIHEET

Myös isällä voidaan ajatella raskausaikana olevan omat odotuksen vaiheensa, jotka määräytyvät puolison raskauden etenemisen ja näkyyden mukaan. Vaiheet on esitelty alla olevassa kaaviossa.

Tiedotusvaihe/entisestä erottautumisen vaihe

(muutamasta tunnista viikkoihin)

- Isän saatuaan tiedon puolison raskaudesta hänen tunteensa voivat vaihdella riemusta järkytykseen. Alun voimakkaiden tunteiden tasaantumisen jälkeen kiinnostus ei välttämättä isällä lisäännä raskautta kohtaan, toisin kuin useimmiten odottavalla puolisoilla.

Pysähtymisvaihe

(12-25. raskausviikot)

- Isä kokee elävänsä muutosten keskellä. Varhaiset mielikuvat omasta lapsuudesta ja omista vanhemmista aktivoituvat. Myönteiset menneet kokemukset auttavat isän rooliin siirtymisessä, kun taas ikävät muistot lapsuudesta voivat etäännyttää isää tulevasta perheestään.

Keskittymis-/paneutumisvaihe

(25-30. raskausviikoilta lapsen syntymään)

- Kiinnostus isyyttä kohtaan kasvaa entisestään ja kiintymyssyhyde vauvaan vahvistuu. Isä valmistautuu vauvan hoitamiseen ja vanhemman rooliin, joten isän ajankäyttö voi hieman muuttua. Omien lapsuuskokemusten käsittelu jatkuu ja isä pohtii mahdollisesti, millainen vanhempi itse haluaa olla.

SYNTYMÄN JÄLKEEN

Synnytyksosastolla pääset opettelemaan vauvan hoitoa ja nauttimaan yhdessäolosta perheenä heti ensihetkestä alkaen. Kosketus äidin tai sinun ihoasi vasten luo vauvallesi turvaa ja muistuttaa häntä kohdussa vietetystä ajasta. **Ihokontakti** on tärkeä osa varhaista vuorovaikutusta ja turvallisen kiintymyssuhteen muodostumista.

Ihokontaktissa oleminen edistää monin tavoin vastasyntyneen hyvinvointia ja kehitystä. Se muun muassa ylläpitää vauvan ruumiinlämpöä, tasoittaa hengitysrytmiä ja vähentää itkuisuutta.

Yleensä vauva lasketaan äidin rinnalle heti syntymän jälkeen, mikä edistää imetyksen alkamista. Isän rooli vauvan ensi-ihokontaktin toteutumisessa on merkittävä, jos äidin vointi on synnytyksen jälkeen heikko. Myös isän kanssa toteutuneen ensimmäisen ihokontaktin on todettu edistävän vauvan imemisen onnistumista.

Ihokontaktin toteuttaminen on helppoa ja sitä kannattaa jatkaa myös kotona:

- Riisu vauva vaippasilleen ja asetu mukavaan puoli-istuvaan asentoon.
- Aseta vauva paljaan rintakehäsi päälle mahalleen.
- Peittele vauva (pää jätetään paljaaksi).
- Rentoudu ja nauti yhdessäolosta vauvasi kanssa.

Mahdollisimman varhain aloitettu vauvaan tutustuminen, hoitoon osallistuminen ja läheisyys auttavat sinua ymmärtämään vauvan viestejä ja hänen tarpeitaan. Näin saat lisää itseluottamusta vauvan hoitoon ja isän roolin omaksumiseen!

KOTONA VAUVAN KANSSA

Seuraavien vinkkien avulla voit edistää sinun ja vauvan välistä vuorovaikutusta ja kiintymyssuhteen muodostumista

HOITOLEIKIT

Vuorovaikutus vastasyntyneen kanssa on melko hoitopainotteista. Perushoitotoimet tyydyttävät vauvan fyysisten tarpeiden lisäksi hänen emotionaalisia ja sosiaalisia tarpeitaan.

Arkiset toimet, kuten ruokailu, kylvytys, vaipanvaihto, leikkiminen, nukkumaan laittaminen, ulkoilu tai lohduttaminen yhdistettynä hellyyteen ovat erinomainen keino tukea vauvan normaalia kasvua ja kehitystä sekä hyvän vuorovaikutussuhteen muodostumista.

Voit luoda esimerkiksi vaipanvaihdosta mukavan yhteisen leikkihetken vauvan kanssa. **Hoitotilanteissa yhdistyvät vuorovaikutuksen peruselementit: katsekontakti, kosketus ja toisen puoleen kääntyminen.** Hoitaessa kannattaa myös jutella vauvalle, sillä vauvat ovat hyvin kiinnostuneita ihmisäänestä.

YHTEISLEIKIT

Vauvan kasvaessa hän kaippaa yhä enemmän aktiivisia leikkihetkiä vanhempiensa kanssa. Aluksi leikkiminen alkaa tukevasti sylissäsi. Voit esimerkiksi keinutella vauvaa sylissäsi lempimusiikkisi tai laulusi tahdissa. Keinuttelu vaikuttaa usein vauvan keskushermostoon sitä rauhoittaen.

Hyviä vuorovaikutusleikkejä ovat myös piiloleikit sekä palloleikit vauvan kanssa lattialla istuen. Piiloleikeissä vauva ilahtuu, kun hän näkee tutun ihmisen tulevan pois piilostaan.

Vauvalle lukeminen on myös vastavuoroinen vuorovaikutushetki, jossa kertomisen ja kuuntelun elementit vuorottelevat, aivan kuten normaalissa puheessakin. **Omien havaintojen ja tunteiden sanoittaminen vauvalle edistää vuorovaikutuksen lisäksi myös hänen puheensa kehittymistä.**

RAUHOITTELU

Useiden isien on todettu miettivän paljon vauvan itkun syitä ja moni saattaa kokea syyllisyyttä, jos ei saa vauvaa nopeasti rauhoittumaan.

Vauvan kannalta tärkeintä on, että hän saa ilmaista itseään turvallisesti vanhemman lähellä.

Vauvan itkulla on useita syitä, kuten nälkä, kipu, yksinäisyys, ahdistus, fyysinen epämukavuus tai väsymys. Vauvan temperamentti tai suuritarpeisuus voi myös vaikuttaa itkuisuuteen.

Voit rauhoittaa vauvan oloa esimerkiksi tukevasti sylissä pitämällä ja kanniskelemalla häntä olkapäätäsi vasten tai kantoliinassa. Myös miehen matala ääni on vauvalle rauhoittava elementti.

Voit myös kokeilla vauvajumppaa rauhoittamiskeinona, jolloin vauvan jalkoja pumpataan kevyesti hänen vatsaansa vasten. Vauvan uneliaisuutta voit edistää käsittelemällä häntä hitain ottein, sekä kevyen hieronnan avulla.

VAUVAHIERONTA

Vauvahieronnalla on monia vauvan kehitystä edistäviä vaikutuksia. Hieronnan avulla voidaan esimerkiksi lievittää koliikkivauvojen vatsakipuja. Kosketus on vauvalle luonnollisin tapa olla vuorovaikutuksessa, joten hieronta kannattaa sisällyttää osaksi hoitorutiineja, vaikka päivittäin.

Ohjeita hierontaan:

- Sopiva hetki hieronnalle on silloin, kun vauva on kylläinen ja virkeä. Myös sinun tulee olla rauhallinen, sillä vauva aistii kiireen otteistasi.
- Valitse hierontapaikaksi lämmin, hämärä ja rauhallinen tila, jossa on pehmeä alusta.
- Riisu vauva, jätä kuitenkin vaippa hänen alleen. Tarkista, että kätesi ovat lämpimät. Voit laittaa halutessasi lisäaineetonta hierontaöljyä käsiisi.
- Hiero vauvaa hyvin kevyin ottein edeten päästä kohti jalkoja. Hiero ensin vatsapuoli ja sen jälkeen selkäpuoli niin että kaikki kehon osat tulevat hierotuiksi.
- Juttele tai laula vauvalle hieronnan aikana, muista katsekontakti. Hieronnan jälkeen voit halutessasi kapaloida vauvan ja keinuttaa häntä rintaasi vasten.

VUOROVAIKUTUKSESSA MUISTETTAVAA

- Vanhemman syli, katse, laulu ja ikätasoinen leikki ovat vauvalle parhaita, vuorovaikutuksellisia virikkeitä. Hellä ihokontakti luo vauvalle turvallisuuden tunteen.
- Muista jutustelu ja katsekontakti hoitotoimissa. Vauva on erityisen kiinnostunut äänestäsi ja kasvoistasi.
- Vauvalle kannattaa puhua yksinkertaisesti ja rohkeasti erilaisia ilmeitä, eleitä sekä ääniä käyttäen. Näin innostat vauvaasi vuorovaikutukseen.

- Havainnoi herkästi vauvasi viestejä. Hän osoittaa kyllä sinulle mistä pitää ja mistä ei.
- Älä huolestu, jos et heti osaa vastata vauvasi viesteihin oikein, sillä tärkeintä on yrittäminen ja läsnäolo.

- Joskus vauvan kanssa voi olla vaikeaa löytää puheenaiheita, koska hän ei osaa vielä vastata sinulle takaisin sanoilla. Voit nimetä lapsen kanssa esimerkiksi ruumiinosia ja sanoittaa omaa tekemistäsi: tässä on nenä, siellä on korva, nyt vaihdetaan vaippa, puetaan paita, mennään syömään jne.
- Sanoita tunteitasi ja ajatuksiasi vauvalle ja ihmetelkää yhdessä maailmaa. Tämä tukee vuorovaikutusta välillänne.
- Vuorovaikutuksen keinoin voit säädellä vauvasi aktiivisuustasoa sen mukaan, onko aika rauhoittua vai pysyä hereillä.
- Hoitotilanteiden tulisi toistua riittävän samankaltaisina, mutta vauvan olisi hyvä saada myös vaihtuvia ärsykejä kehityksensä tueksi. Näin vauvasi oppii, että hyvä hoito koostuu samanlaisista ja vaihtuvista elementeistä.

IMETYKSEN TUKEMINEN

Äidinmaito on parasta ravintoa vauvalle. Jos vauva on syntynyt täysiaikaisena ja normaalipainoisena, niin useimmiten äidinmaito riittää hänen ravinnokseen ensimmäisen puolen vuoden ajaksi. Tämän lisäksi vauva tarvitsee vain D-vitamiinia. **Täysimetystä suositellaan vähintään neljän kuukauden ikään asti, mutta mielellään puolivuotiaaksi saakka.**

Vauvan täytettyä puoli vuotta hänen tulee saada myös kiinteää lisäruokaa, joka turvaa lapsen kasvun ja kehityksen sekä takaa riittävän ravintoaineiden saannin.

Kiinteiden ruokien aloittamisen jälkeen suositellaan jatkettavan myös osittaista imetystä vähintään siihen asti, kun vauva täyttää vuoden, sillä se edistää kiinteiden ruokien imeytymistä.

Imetys on koko perheen yhteinen asia, vaikka imetys viekin suuren osan äidin ajasta vauvan ensimmäisten elinviikkojen aikana.

Voit kokea isänä ulkopuolisuutta, koska äidin ja vauvan läheisyys on niin tiivistä. Sinun on kuitenkin hyvä muistaa, että imetys on vain väliaikainen elämäntilanne ja se vaikuttaa positiivisesti vauvan ja äidin hyvinvointiin. Voit tänä aikana edistää hyvän kiintymyssuhteen muodostumista sinun ja vauvan välillä muiden hoito- ja hoivatilanteiden kautta.

Kun vauvalle aletaan viimeistään puolen vuoden iässä antaa kiinteitä lisäruokia, niin silloin myös sinä pääset mukaan lapsen ruokailuhetkiin paremmin.

IMETYKSEN HYÖTYJÄ

Lapselle:

- Lisää lapsen vastustuskykyä, infekti suojaa ja hillitsee tulehdusreaktioita.
- Vähentää astman, atooppisen ihottuman, kätkytkuoleman, lapsuusiän leukemian ja keliakian riskiä.
- Vähentää mahdollisesti lapsen riskiä sairastua myöhemmin korkeaan verenpaineeseen ja diabetekseen sekä vähentää ylipainoa.
- Vähentää korvatulehduksia, sekä suolisto- ja hengitystietulehduksia.
- Äidinmaidolla on positiivinen vaikutus lapsen suoliston mikrobiston muotoutumiselle, sekä suoliston kehitykselle.
- Useat ravintoaineet imeytyvät rintamaidoista korvikkeita paremmin.
- Lapsi saa imiessään läheisyyttä, joka on tärkeää lapsen kokonaiskehityksen kannalta.

Äidille:

- Imettäessä erittyy mielihyvähormoni oksitosiiniä, mikä vähentää äidin kokemaa stressiä ja lisää itsetuottamusta.
- Vähentää mahdollisesti riskiä sairastua rinta- ja munasarjasyöpään.
- Edistää äidin painonhallintaa.
- Nopeuttaa äidin palautumista synnytyksestä.
- Edistää äidin ja lapsen kiintymyssuhteen kehittymistä.

- Isän läsnäolo synnytyksen jälkeisenä aikana edistää täysimetyksen onnistumista.
- Isän myönteinen asenne imetystä kohtaan on vaikuttavin tekijä äidin imetyspäätökseen.
- Isän hyväksyntä ja vahva tuki imettämistä kohtaan lisäävät imettämisen aloitusta ja kestoa.

KONKREETTISIA TAPOJA TUKEA IMETYSTÄ

- Pyri kuuntelemaan äitiä ja ymmärtämään hänen tunteuksiaan liittyen imetykseen.
- Voit auttaa äitiä hyvän imetysasennon saamisessa.
- Voit hoitaa vauvan imetystä varten (vaipanvaihto, rauhoittelu).
- Pyri mahdollistamaan äidin lepääminen, auta kotitöissä ja lastenhoidossa.
- Pyri luomaan rauhallinen ja miellyttävä ilmapiiri kotiin.
- Kannusta äitiä ja ole henkisenä tukena.
- Pyri olemaan tukena imetykseen liittyvissä ongelmatilanteissa.

Joissain tilanteissa imettäminen ei ole mahdollista syystä tai toisesta ja tällöin myös isän tuki on tärkeää. **Äidin ei tulisi kokea syyllisyyttä tai huonommuutta, jos hänen ei ole mahdollista imettää.** Synnytyksen jälkeinen aika on hyvin herkkä vaihe, jolloin äidin mielialat voivat vaihdella hetkessä itkusta nauruun. Tämän vuoksi imettämisestä on tärkeää puhua hienovaraisesti. Jos lasta ei imetetä niin sinun on isänä silloin mahdollisuus osallistua lapsen syöttämiseen.

LISÄMATERIAALIA

ISYYDESTÄ:

Jari Sinkkonen: Isäksi ensi kertaa (kirja)

Hannu Säävälä ym: Isän kirja (kirja)

VARHAINEN VUOROVAIKUTUS:

Jari Sinkkonen ja Mirjam Kalland: Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen (kirja)

MLL Vanhempainnetti –tietokulma (internet)

IMETYS:

Syödään yhdessä – ruokasuositukset lapsiperheille (internet)

Libero – Isän tai puolison rooli imetyksessä (Internet)

KOTONA VAUVAN KANSSA:

Saara Salo ja Kirsi Tuomi: Hoivaa ja leiki (kirja)

Heath Alan ja Bainbridge Nicki: Vauvahieronta (kirja)

Opaslehtinen on tehty Karelia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyötuotoksena 2017.

Opinnäytetyö löytyy Theseus-tietokannasta nimellä: "Isä, olethan kanssani" varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen – opaslehtinen isälle.

Opaslehtisen tekijät:

Tanja Halonen
Katja Hujanen
Maria Sotikov

Kuvat: Pixabay, StockSnap.io